

KARTA EWIDENCYJNA OBIEKTU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN

2. Czas powstania

Pierwsza wzmianka w 1335 r., XIX w., XX w.

3. Miejscowość

SOBIN
(d. HERBERSDORF)

9. Materiały graficzne

Mapa Sobina w skali 1:20 000.

4. Adres (ulica, nr posesji)

Na południow-zachód od Polkowic Dolnych,
pomiędzy Polkowicami a Nową Wsią Lubińską.

Zakres ochrony układu wyznaczony na mapie
będącej załącznikiem do karty.

5. Przynależność administracyjna

Województwo dolnośląskie

Powiat polkowicki

Gmina Polkowice

6. Współrzędne geograficzne

51°28'29.0"N 16°01'26.9"E

7. Użytkowanie obecne

8. Stan zachowania

Dobry

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Zagrożenia w postaci:

- gwałtownej rozbudowy wsi;
- braku kontroli nad zakresem rozbudowy;
- zwiększenia zabudowy przy drogach pobocznych na północy i południu zamiast przy głównej drodze w kierunkach wschód-zachód

powodujących zatarcie układu.

Docieplenia budynków mogą wpływać na zróżnicowanie ich elewacji, mając wpływ na utratę jednolitości zabudowy.

Postuluje się:

- zachowanie ulicowego układu wsi;
- Zachowanie układu zabudowy w historycznych układach zagród;
- zachowanie historycznych ciągów komunikacyjnych;
 - budowanie nowych budynków w obrębie historycznego układu;
 - zagospodarowanie nieużytkowanych budynków;
 - dostosowanie kubatury nowej zabudowy do zabudowy historycznej;
 - zachowanie istniejących brukowanych nawierzchni wewnątrz zagród, chodników, placików;
 - nasadzenia tradycyjnej zieleni, np. kasztanowców, lip;
 - występowanie o wydanie zaleceń ws. prac budowlanych, tj. nadbudowy, odbudowy, przebudowy, budowy i rozbiórki budynków na terenie układu ruralistycznego z właściwym konserwatorem zabytków.
 - wprowadzanie nowej zabudowy w miejsce nieistniejącej obecnie;
 - wykonywanie nowej zabudowy z użyciem tradycyjnych materiałów budowlanych.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

Załączniki: 3

1. Historia układu + bibliografia
2. Mapa w skali 1:7000 z zaznaczonymi granicami ochrony układu + mapa historyczna 1:25000
3. Mapa (Generalstabskarte) + Meßtischblatt

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Henrich Dörak-Ziemkowiak 31.03.2025
Henrich

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
		UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN	HISTORIA MIEJSCOWOŚCI

Historia zabytku:

Wieś wraz z kościołem notowana już w 1335 r. Położona w obrębie mikroregionu Wzgórza Polkowickie. Wieś została ulokowana wzdłuż rzeczki Kaliny, spływającej ze źródeł pod Polkowicami na północy i skręcającej na zachód, oraz strugi płynącej na południe. Kształt ulicy Polkowickiej odzwierciedla bieg Kaliny oraz charakter terenu. Wieś leżała na zachód od traktu łączącego Szklary Górne z Polkowicami. Sobin przynajmniej od XVI w. był związany z Nowym Dworem/Jędrzychowem, kiedy to obie włości należały do rodu von Schkopp i von Kittlitz. Właściciele Nowego Dworu byli patronami kościoła w Sobinie. Owa świątynia znajduje się na wschodzie wsi. Zarys Sobina na mapie z Atlasu Śląska z 1750 r. sugeruje układ ulicówki, jednak niewykluczone, iż pierwotnie była to okólnica skoncentrowana wokół kościoła, która następnie rozrosła się na wschód, wzdłuż Kaliny, w kierunku większego z 2 młynów wodnych. W 1789 r. w Sobinie funkcjonowały ponadto 4 wiatraki, karczma, szkoła i dwa folwarki, 478 mieszkańców w 75 dymach. Duży folwark wraz z młynem znajdował się na wschodzie wsi, a mniejszy – przy kościele. W 1845 r. „Alphabetisch-statistisch- topographische Uebersicht...” wymienia dodatkowo 11 rzemieślników i 3 kupców. Ponadto w Sobinie znajdowała się hodowla owiec merino i bydła. W czasach PRL-U zaczęto budowę kopalni na południowy wschód od wsi.

Obecnie wieś rozbudowuje się na południe, szczególnie na południowy zachód, gdzie powstało osiedle domków jednorodzinnych. Po wschodnim folwarku został jeden budynek mieszkalno-gospodarczy w ruinie, po zachodnim pozostały magazyny i budynki gospodarcze. W ruinie jest także stary młyn. Nie zachowała się też odnoga Kaliny stanowiąca strumyk biegnący na osi północ-południe.

Układ wsi – ulicówka, d. możliwa okólnica. Zabudowa zabytkowa na terenie całej wsi, mieszana – kalenicowa i szczytowa. Budynki mieszkalne ceglane, przeważnie na planie wydłużonego prostokąta, kryte dwuspadowym dachem z dachówki ceramicznej. Zachowane parę budynków mieszkalnych ceglanych ze szczytem z pruskiego muru. Budynki gospodarcze na fundamencie kamiennym, całkowicie ceglane lub z muru kamiennego do pierwszej kondygnacji i ceglanego wyżej. Obecnie układ jest nadal czytelny.

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN	6. Zawartość załącznika BIBLIOGRAFIA
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

Opinia wartościująca:

Wartość naukowa: źródło badań do rozwojów i przekształcania się wsi na Dolnym Śląsku od średniowiecza po XIX w.;

Wartość historyczna: jako wsi o proveniencji średniowiecznej; historyczna XIX-wieczna zabudowa wsi

Wartość artystyczna: wyraża się głównie w zabytkach wyższej rangi: kościele. Wartość artystyczną podbija jednolitość zachowanej historycznej zabudowy wiejskiej, podział otworów okiennych w elewacjach (charakterystyczne małe okienka w elewacjach szczytowych), zachowanie budynków ze szczytami z pruskiego muru, historyczna czerwona dachówka ceramiczna kryjąca dwuspadowe dachy o dużym kącie nachylenia, zachowane historyczne ceglane oraz kamienno-ceglane budynki gospodarcze.

Literatura i opracowania:

Kardyś Grzegorz, *Z dziejów wsi gminy Polkowice*, Polkowice 2018, s. 229-250.

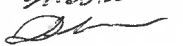
Źródła historyczne:

Zimmermann, Friedrich Albert, *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*. 10. Bd., Brzeg 1791, s. 265;

Knie, Johann Georg, *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien: nebst beigefügter Nachweisung von der Eintheilung des Landes nach den Bezirken der drei königlichen Regierungen, den darin enthaltenen Fürstenthümern und Kreisen, mit Angabe des Flächeninhaltes, der mittlern Erhebung über die Meeresfläche, der Bewohner, Gebäude, des Viehstandes usw.* - 2. verm. u. verb. Aufl., Wrocław, 1845, s. 222-223.

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN	6. Zawartość załącznika MAPA Z WYTYCZONYMI GRANICAMI HISTORYCZNEGO UKŁADU RURALISTYCZNEGO
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

31.08.2012

 Sobin - granice ochrony układu ruralistycznego

0 250 500 m

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
		UKŁAD RURALISTYCZNY M. SOBIN	MAPA ARCHIWALNA Atlas Śląska

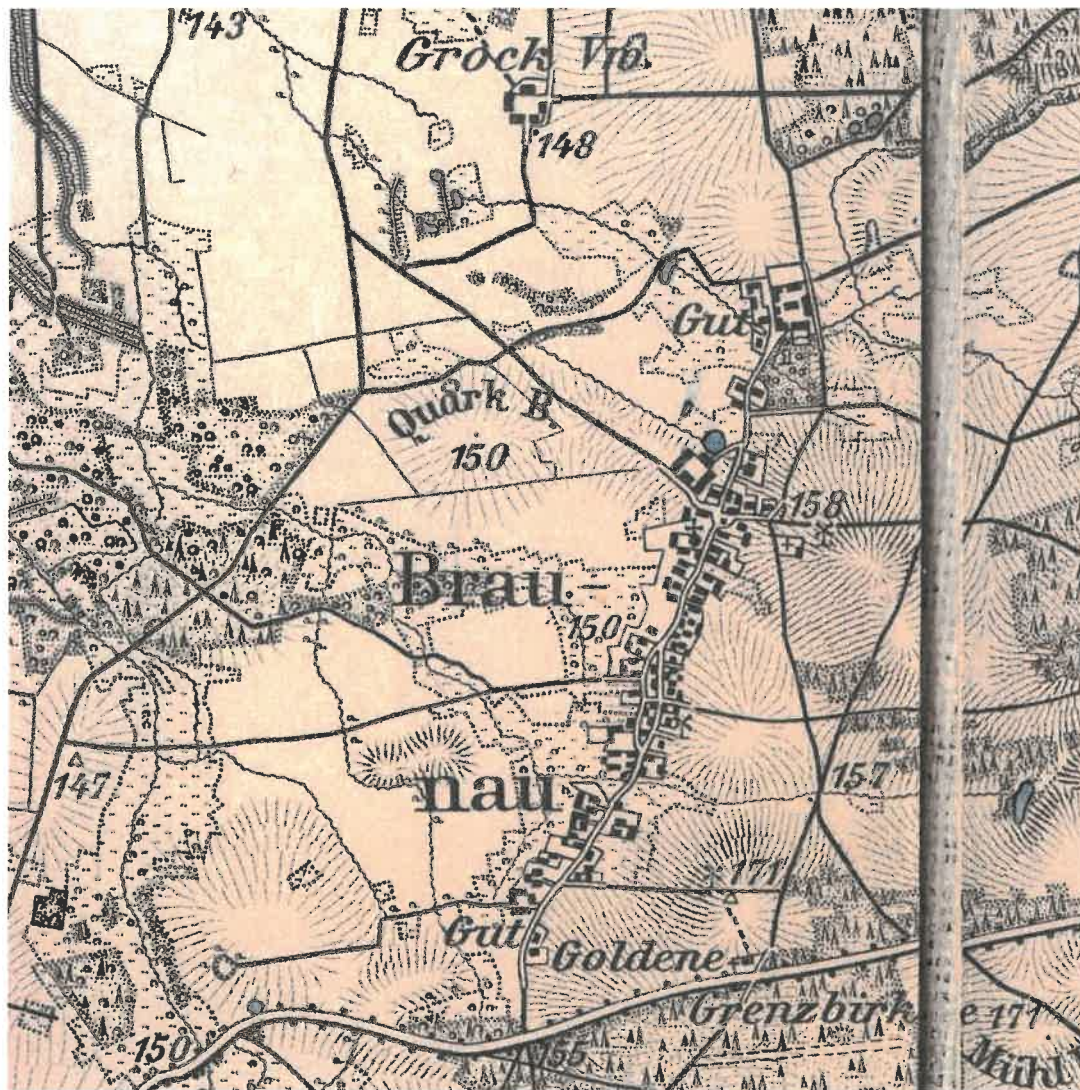
Archiwalna mapa z ok. 1750 r. (Atlas Silesiae id est Ducatus Silesiae generaliter (...))

Opracowanie załącznika: 27.03.2025
(data i podpis) *[Signature]*

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 3a

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
		UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN	MAPA ARCHIWALNA Generalstabskarte

Archiwalna mapa topograficzna z ok. 1845 r. (Generalstabskarte), skala 1:100 000

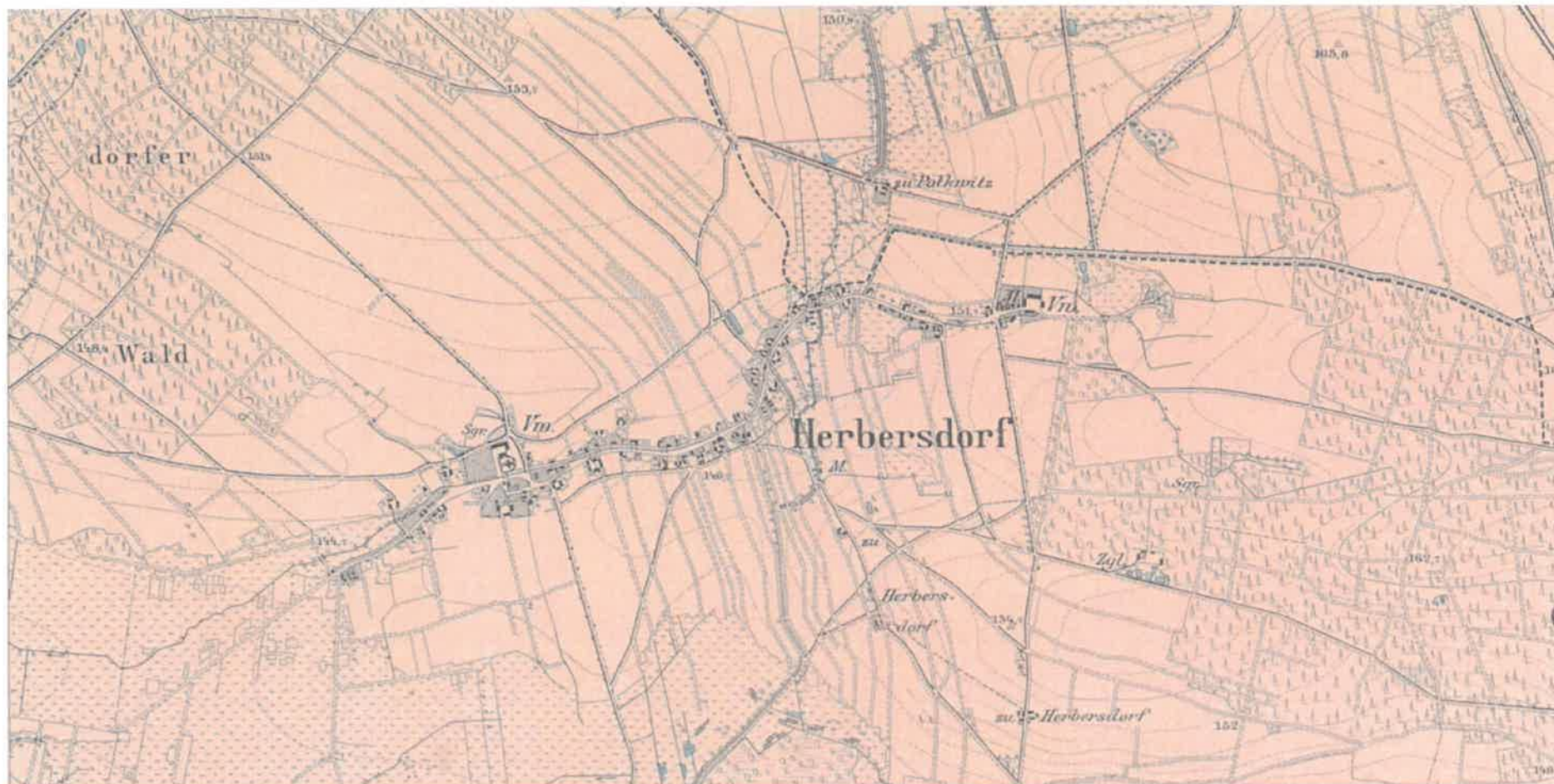
Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

31.03.2025
[Signature]

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 3b

1. Miejscowość	SOBIN	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	POLKOWICE		
3. Powiat	POLKOWICKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
		UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOBIN	MAPA ARCHIWALNA MEßTISCHBLATT

Archiwalna mapa topograficzna z 1894 r. (Messtischblatt), skala 1:25 000

Opracowanie załącznika: 21.03.2025
(data i podpis)

[Signature]